

ОСТАННІ НОВИНИ

12:24 **СЧ-2025: результати та відеогляди матчів, розклад телепрямців та учасників**

12:06 **Мелісовий цукор для напів та десертів: у магазині делькатесів коштує дорого**

12:04 **Ед Шіран оповісє про «Відносини в кар'єрі, що замигли артиста до цього кроку»**

12:02 **Як підживлювати черешні у червні: плоди будуть солодшими та соковитішими**

12:06 **Майже два роки рідні кірми у дивю: на Покровському напрямку заміну солдат із Львівщини**

12:04 **роєв з'явився в автобусі з дітьми з білорусії: в Генштабі відповіли**

12:06 **Цьдально для верчих: проєкти рецепт салату з кроку, курдюку та секретним інгредієнтом**

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячочо шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланцю Posidonia, придатного для переробки на синтетичне паливе. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так операція «Пустеля» (Unternehmen Wüste).

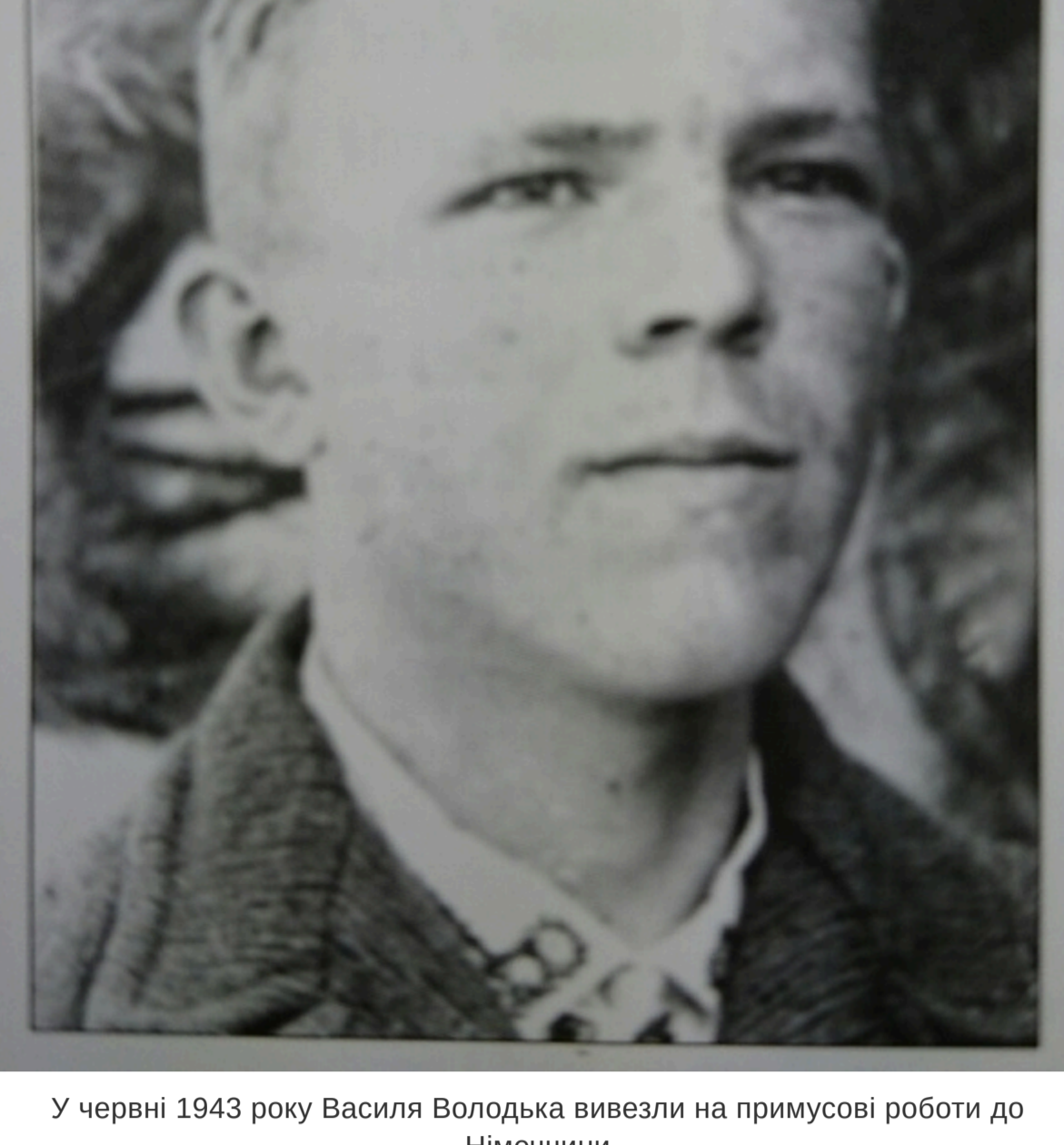
Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, уздовж залізничної лінії Тюбінген — Бадлінген — Ротвайль. Воскресові загоми окремими нацистської партії (СС) і особисто Герман Геріни брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, уникаючи природо та архітектуро, які надихали художників і поетів, стали швидко організувати новенькі концтабори. А що? Однє іншому не завважає.

«В гестапівській тюрмі Neue Brettm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного пального проєкту «Операція «Пустеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червону армію дрібнішою (160 см зросту) Василє не взяли, а вважувати не встали. І 17-річний хлопчє разом з іншими комсомольцями став підлітно розклеювати антифашистські листівки та плакати на території окупованої з жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вугільні шахти в Саарбрюккен.

У травні 1944 року Васє утік з робочого табору. Його схопили й кинули в орду з найлюкшим в'язничє Neue Brettm, в тій самій землі Саарланда. Це була «розширена поліцейська тюрма» для чоловіків і жінок, де «відбувають покарання» борці з нацизмом, французькі браці, примадни Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонені різних країн.

— Мене помістили в «стічний бункер» розміром 50 см x 60 см і висотою два метри, — згадує **Василь Володько**. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорожнювалися піо себє. Багато хто божеволів. І навіть якщо ти не помираєш у «стічному бункері», далі в тебе був шанс зробити це біля табірнього ставка-резервуара для засиння пожежі.

У червні 1943 року Василя Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навіснвши на них миски з цеглою, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та впопулявали чобітьми в бачинку, ламаючи хрбці. Хтось з ув'язнених мав померти. Якщо всі залишалися живі, жертву обирали довільно й топили у ставку. Якщо нещасний в останній відчайдушній спробі виправз з води, його били дерев'яною жердиною по голові.

Читайте також: У росії виявили табір_де полонених українців «перевиховують» тортурами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор **Вурхад Йеллонек** писав:

«78-річний українець Василь Володько, колишній бранець, котрий пережив ці трагічні події, за словами репортера, який вшадково його зустрів на території табору (жертв нацизму заарештували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міє прощатися ні ізвільні на іншому боці вулиці, ні ізування жіночого табору, але коли він дішов до Löschesch (ставка для засиння воєни), то присів навпочіпки, хрестив руки за волюю та зробив кілька стрибків уперед. За якісь миті він здавав прізвисько своєю мучителя...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повішених»

Гестапівська в'язниця Neue Brettm, де українчє багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, була другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Саарланді. Третій став штрафний табір Нацвайлер-Штрутгоф, за 50 кілометрів від Страсбурга. Це був єдиний на території Франції нацистський концентраційний табір, найзахідніший з таборів Трього рейху.

— У Нацвайлері стояли дві ішбеніці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повішених, і засвоювати урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадує колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операція «Пустеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцінген, Даутмерген, Цепфенхан та інші, загальною сім таборів.

— Якщо ми бачували майданчики, щоб встановлювати обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідає Василь Павлович журналістам. — Робота по коліно у воді. Ногои опухли. Відкривали рани. Два тижні вліжвався в ревір, прищипи для непрацездатних, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й кляли поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відкривати труп. Ожиге чи ні?

Одного разу хлопчє енергитомів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Лець одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф С'юз на прізвисько Зак-Зак — через його зросту уривувати мовити в'язнів Зак-Зак називав «чирними шидками на здоров'є тілах німецького народу». І ставив до них відповідно. Від голоду, холоду, хвороб і терору в таборі загинуло понад 300 ув'язнених, точну кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Решта таборів «Пустеля» були антрощи не кращими. Пізніше націонал-соціалісти визнали проєкт «Операція «Пустеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втрачати не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстарший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів загинули 41,5 тисяч осіб. Кажуть, на виборах 1933 року майже все населення Дахау, містечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затамував злість і, пришовши до влади, віддав наказ побудувати поруч із містом табір смертн так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не витримували тортур, — згадує Василь Павлович. — Кидалися на дріт під струмом, вшались в бараках. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину закручували у крижану вичну, не даючи їй відпочити, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й кляли поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відкривати труп. Ожиге чи ні?

«У Дахау в бараку, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадує український бранець. — Відправили в карантинний блок окупувати своєї черги в крематорій. Але почалася епідемія тифу. Черга рухалася повільно: треба було спалити спалити померлих від тифу. Так дотягнули до кінця квітня 1945 року. Смертникам послаблення не було: піддом о п'ятій ранку, шуквання, перекиц. У бараку, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагаючись приховати слди своїх злочинів, за три дні до визволення табору військами союзників, 26 квітня 1945 року, погнали в'язнів Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до таборів усередині Німеччини. 7000 людей, на останньому підйку, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Проїти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели під охороною з собаками, — розповідає Василь Павлович журналістам. - Сім тилиць світляка, дві пари зірок. У 1950-х роках у Львівській політехнічній на спеціальність «Автоматистраль», одружилися, народилася донька. Бував єватори по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Запатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

Щість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДержжорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДержжорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «летюдиною української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 89 років.

Читайте також: «У кого починалися галакцинації, ті незабаром помирали»: в Києві розкрилася властолюбна про те, як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали могили закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалий час тема покаяння замовчувалася: німці не горіли бажанням вирощити ганебні сторіни своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єр і фабрик, були посаджені ліси, і руїни заводських приміщень зникли поза зору. Здавалося, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жертостого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайль, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрили. А 2005 року на пам'ятні заході, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх членів Швайбурлі, Астлі, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-вінахідник, якому пощастило вихити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальною стежиною Еккервальда через ділянку, на якій у 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та цвентарні будівлі, встановлені насиченим пунктиє сказаних стіни, фундаменти, стійки та шахти... Сучний життєвий шлюб бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвентаря Шомберг, а помолитися за душі невинно вбитих — у каплиці цвентаря Шорцінген.

Ось уже багато років щороку в Ротвайлі Меморіальна ініціатива «Еккервальд» проводить тиждень пам'яті жертв нацизму. Виступають бургомістри іполітики, приєджають родичі в'язнів, які вижили. Проходять екскурсії та зустрічі у школах. Працює преса. Цього разу промови говорили і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жакхи нинішньої війни нагадують ім історію їхніх ріднин під час нацистського правління». Цього разу на зустрічі вже немає нікого з колишніх в'язнів: троє людей, які залишилися в живих, не змогли прийти за станом здоров'я.

Родичі в'язнів йдуть меморіальною тропою «Еккервальд»

— Але важливо зберігати пам'ять про страждання жертв націонал-соціалізму, навіть якщо свідків більше немає, — каже голова ініціативної групи «Меморіал Еккервальд» **Брігітта Маркварт-Шад**.

На цвентарі концтабору Шомберг, на стендах із фотографіями впадає в око одне фото. Черга з похмурих людей, які неохоче заглядають у нми з трупами, фотографію 1945 року в концтаборі Шорцінген, де загибав 529 осіб, армія в квітні 1945 року переправилася через Рейн у районі Страсбурга і згодом зайняла Шварцвальд, гітлерівці вирішили ліквідувати табори проєкту «Пустеля». Баталах в'язнів повели в «Марш смерті». Північє відішли в'язні повернулися і показали визволеніємє місця поховань.

Перше, що зробила французька окупаційна влада після закінчення війни, — вирішила гідно поховати убитих бранців. Для цього жителни навколишніх населених пунктиє сказали принести тілами трупамі, щоб після ексгумації загорнути останки й поховати в простих трунах в окремих могилах. На місці ексгумації привезли німецьких військовополонених і членів націонал-соціалістичної партії, поселивши їх у колишньому концентраційному таборі. Вони повинні були під наглядом діставати тіла з ям, укладати в труни та переносити до нових місць поховань.

На ексгумацію настійно рекомендували прийти бургомістрам, чиновникам, пасторам, учителям і місцевому шляхетству з Шорцінгена, щоб «у громадній тиші, про жакливі злочини». За звичаєм уривувалися люди на зарі Життєві сторіи Жубрєв Євгенівич

— Я хочу, щоб у вашій країні після війни було б точно так само. Щоб на місці злочину були присутні беззасторожні злочинці, щоб вони дивилися в очі своїм убитим жертвам, а байдужі бачили ціну своєї байдужості...

1 лютого 1945 року капітан Андре Бессі, французький військовий губернатор Ротвайля, опублікував доповідь під назвою: «Темпографію рух і постівне - CRIME SS — насанє пар сеїх цих опт ву»: «Свідцтво для нащадків — злочини СС — розказати тим, хто це бачив».

У нас у тихому селі, що це бачив.

Авторка дякує керівництву та членам ради директорів Меморіальної ініціативи Еккервальда Brigitte Markwart-Schad, Willi Koch, Luise Danner і Helga Hanisch за допомогу в підготовці матеріалу. У статті використані матеріали сайту eckerwald.de.

Раніше «ФАКТИ» розповідали про те, що **вашисти перетворюють окуповані території на концтабір**, для чого вони мають намір створити в чотирьох областях України десятки в'язниць.

На фото у заголовку: з двох червдів німецьких буржуазієв, пасторів, учителів, члениовників і місцевої влади до труни з останками замордованих в'язнів концтабору

Читайте нас у **Facebook**

ПОПУЛЯРНЕ

1 Українські пенсіонери не чекають на свої пенсії 40 років: суд поставив крапку у справі про скасування послатвою уряду

11 червня 2024 **12:54**

2 Археологічна ексція: унікальні знахідки та поєс сифіської доби, яким більше 2500 років, знайдені на Більському гордіщч

14 червня 2024 **12:24**

3 «Вона мучить мене вже багато років»: таємниця загибелі Діни Рідд, жінки жинув викли США і СРСР, не розкритя і через 40 років

12 червня 2024 **12:25**

4 «Я стріляв по машині з літерою „Z“, але вигдав, що там були цивільні, аби тільки припинили мене катувати» колишній полонений «азовець» налісвав жингу «Смерцяц»

13 червня 2024 **11:25**

5 «Після вчлвання „Шахедд“ з-під завалив ми витягли десь 15 осіб і котів»: волонтери спільно працюють на місцях, допомагають постраждалим людям

9 червня 2024 **12:24**

* Підприємство вивести за кордон 7 млн

Понедіа 18.06.26, вівторк 19.06.26, середа 20.06.26, четвер 21.06.26, п'ятниця 22.06.26, субота 23.06.26, неділя 24.06.26, понедіа 25.06.26, вівторк 26.06.26, середа 27.06.26, четвер 28.06.26, п'ятниця 29.06.26, субота 30.06.26, неділя 01.07.26

БІЛЬШЕ У РОЗДІЛІ

Головне Саванеліє Сидорівського собору опинилося у окциці масажиста лутин: у Києві презентували дослідження про видирдені в Україні цілісності

15 червня 2024 **12:24**

Вбивця мав з собою два зображення Петлюри, але сгирав: «Вя Петлюра?» — після ствердної відповіди почав стріляти. 100 років тому загинув лідир УНР

25 травня 2024 **12:23**

Спадщини сповна релігійно в ящичу у вулицю, але ексцедія знала, де її шукати: в Києві презентували факсиміле Турецького Євгенія ІІ столиці

20 травня 2024 **12:24**

Мазена зустрілася з королем Швеції у селі, де сталося диво: у Києві відкривася виставка, експонат якої мав де цього причетність

6 травня 2024 **12:23**

Помі одні дискутували, як назвати український парламент, а інші презентували дослідження про опублікували оголошення про створення Центральної Ради

25 березня 2024 **12:24**

© 1997–2024 «ФАКТИ» | Контакт | Привітання і привітання | Правила користування сайтом faktu.ua

Усі права на матеріали сайту захищені законом і належать до законодавства України. Матеріали не дозволено розповсюджувати, репродукувати, розповсюджувати, використовувати в якості ресурсів та мають інформаційно-комерційний характер.

До змісту розділу Підприємство вивести за кордон 7 млн Видати її на наглядні ССРЛ+НБД

Друкована версія Лист редакторів Поскаржитися

f Поділитися 16 📧 Поділитися 🐦 Твітнути

ЗАРАЗ ЧИТАЮТЬ

Зелень не має смаку? Гай для українців: пародії розсуть вже цієї осіні Як правильно використовувати капелу для призначення людини та король лайфхак Українця зустріє встановити відео: другий лінійний електронері: ніго не створює

Новини партнерів

Назва сайту Світ Культура Кіноа ревітня Історія смачності Невинні дити

Україна Прива лєн Супільство Люди та звіри Наука та технології Гороскоп

Політика Спорт Супільство Життєві сторіи Кіноа ревітня Кіноа ревітня Кіноа ревітня Кіноа ревітня

Гроші Будівн Стиль життя 25 років поспіи Заблуті у Фанта Фотоблог Пілод

Розваги Передплата Контакти Привітання і привітання Правила користування сайтом faktu.ua

© 1997–2024 «ФАКТИ» | Контакт | Привітання і привітання | Правила користування сайтом faktu.ua

Усі права на матеріали сайту захищені законом і належать до законодавства України. Матеріали не дозволено розповсюджувати, репродукувати, розповсюджувати, використовувати в якості ресурсів та мають інформаційно-комерційний характер.